

Blaadjes

Blaadjes 30

Augustus 2014

KNOPEN-MAGIE

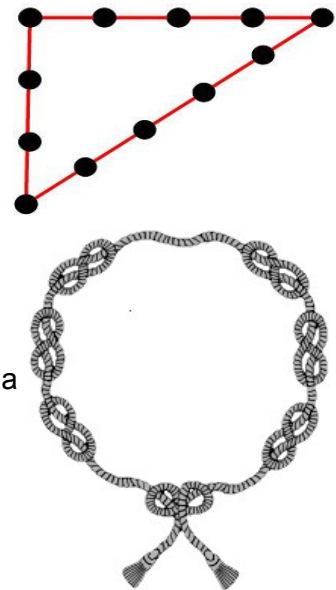
Vanaf de steentijd tot aan vandaag loopt door vele culturen de spreekwoordelijke rode draad van de knopen-magie. Deze vorm van magie lijkt erg basaal en wordt daarom niet altijd serieus genomen. Toch heeft het JUIST door dit eenvoudige karakter een grotere potentie dan in het algemeen wordt gedacht. Hier wordt die basale knopen-magie in een wat ruimer kader geplaatst.

In tegenstelling met het algemeen aanvaardde idee dat de oermens in dierenvelen rond liep stelde een archeologe dat er in de steentijd al geweven en geknoopte kleding bestond. Een aantal "Venus beeldjes" uit de steentijd vertonen geknoopte hoofdtooiën en een beeldje had een soort tuigje van gevlochten draad¹. Naast het vinden van dunne benen naainaalden die te fragiel zijn om door leer gestoken te worden, is dit een van de bewijzen voor het bestaan van textiel in die vroege tijden, en zeker voor dat van draad. Want draad, koord en touw uit verschillend materiaal heeft door de eeuwen heen altijd een belangrijke rol gespeeld, bijvoorbeeld voor het bespannen van een boog, het vangen van vis of het bijeen binden van brandhout. Maar ook bij grote projecten als het bouwen van de piramides heeft touw een belangrijke rol gespeeld. Al is het alleen maar voor het uitzetten van rechte hoeken. Een koord met dertien knopen is vanouds een onontbeerlijk instrument geweest voor het uitzetten van hoeken van 90 en 60 graden en uiteraard het trekken van cirkels!

Er is zelfs een traditie dat heksen een koord met 13 knopen als gordel droegen, een uitermate nuttig gordelkoord.

Er bestaat een Franse dames orde "L'Ordre des Dames chevalières de la Cordelière" die als symbool een gordelkoord met zes knopen heeft.

In de heraldiek wordt dit koord ook gebruikt door een weduwe die daarmee haar wapenschild of dat van haar echtgenoot omringt. Meestal als het wapen te complex is om terug gebracht te worden tot het ruitvormige weduwen schild.

—oo0oo—

Het is niet verwonderlijk dat in de mythologieën van veel volkeren draad en weefsel een grote rol spelen. Zo is het de Godin die spint en uit die draad het universum weeft. Maar haar rol werd in de loop van eeuwen veranderd, was zij in het begin de weefster van het universum, die rol werd verkleind en zo weeft ze slechts het lot van volkeren en uiteindelijk slechts dat van een enkel mens. In Griekenland bijvoorbeeld vinden we de drie schikgodinnen, waarvan Clotho de levensdraad spint, Lachesis de lengte ervan meet en Atropos tenslotte de levensdraad doorsnijdt. Ook de Romeinen kenden deze "Fata" en in de Scandinavische mythen zijn dat Urd, Verdandi en Skuld die hier de zelfde functies vervullen.

Ook zien we hoe een oude weefgodin als Arachne (Ariadne) door de jongere godin Athena in een spin wordt veranderd als "straf" omdat zij in haar hubris denkt beter te weven dan Athena. In een ander verhaal is zij slechts een vrouw, Ariadne, die zich *verhangt* nadat zij door Theseus wordt verlaten. Ondanks dat zij hem door het labyrint heeft geholpen met de rode draad. De draad en het web (labyrint) horen bij de spinnegodin. En zo is ook de West Afrikaanse

¹ Toen de archeologe die dit ontdekte gevraagd werd waarom de mensen die die beeldjes opgegraven hadden dat nooit opgemerkt hadden, zei ze: "Ach dat waren mannen, die zien billen en borsten en dan kijken ze niet verder"

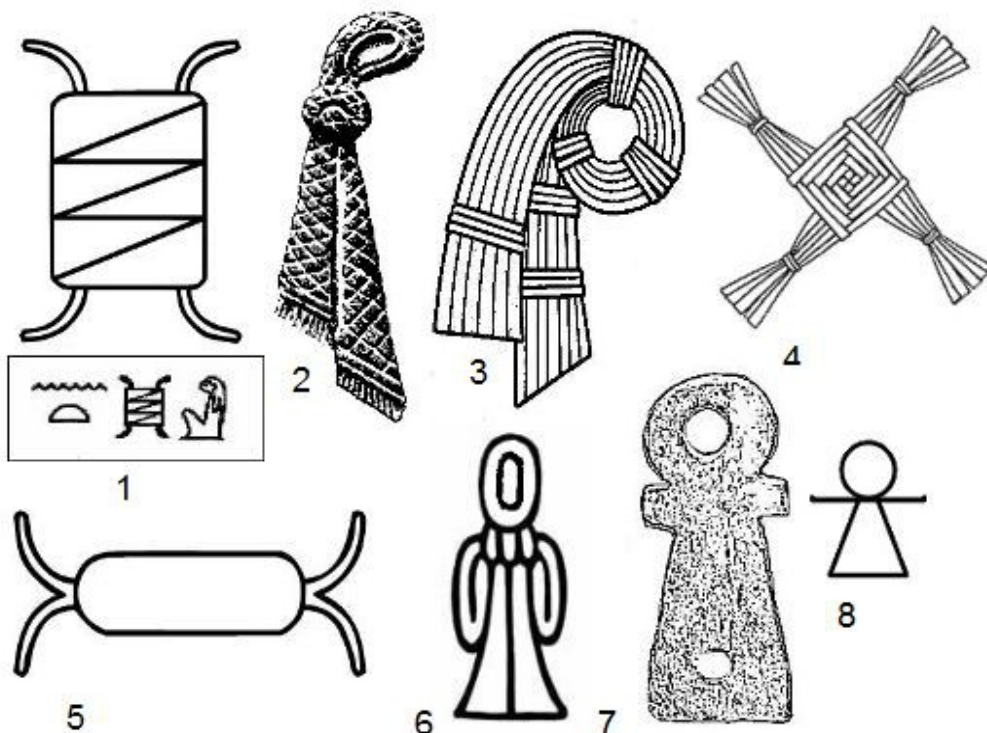
schepper-god Anansie (Spin) geworden tot een aardse schelm die altijd en iedereen te slim af is. Het is deze Spinnegod die als dwaas het labyrint van de wereld intrekt, gekleed in een *Net* - het geruite harlekijnspak – maar wel blijft uitgerust met het *zilveren koord*, zijn contact met het hogere. In beide Amerika's kent men de Spinnegodin, Grootmoeder Spin die onder ander aan de Zuni het koordspel gegeven heeft dat wij kennen onder de prozaïsche naam "Kop en Schotel"

Dit "spel" maakt gebruik van een tot een cirkel geknoopt koord dat door manipulatie met de tien vingers tot allerlei figuren wordt gevormd. Deze figuren werden onder andere ook gebruikt om geluidloos te communiceren en naar alle waarschijnlijkheid ook als een vorm van knopen-magie. Maar behalve een enkel vage verwijzing naar de Navajo, heb ik over die magie verder nooit iets concreets gevonden. Waarschijnlijk ligt het magische ritueel besloten in de volgorde van in elkaar overlopende figuren en de namen die deze figuren krijgen².

De Maya kennen de weefgodin als Ix Chel. Zij kent veel functies en vormen en deze tonen de complexe geschiedenis van de godin. De tekening laat haar zien als grootmoeder spin met het traditionele weefgetouw dat om haar middel en een boom is geknoopt. Haar hoofdtooi is een geknoopte slang die ook haar jonger aspect de maangodin heeft.

In Egypte kent men de weefgodin als **Neith**, of **Nit** of **Net** en Neith's herkenningsteken is een weefspoel die we zien in onderstaande afbeelding onder 1 en 5. Beide vormen van de weefspoel worden gebruikt als logo voor de godin, een ervan zien we in de hiërogliefen tussen de twee spoelen. Weefspoel 5 wordt zowel verticaal als horizontaal afgebeeld. Bij 2 vinden wij de "gewijde knoop" een symbool voor de weef- en spin- godin Ariadne (Arachne), nummer 3 laat de gebundelde rietstengels zien van Inanna. De Keltische Brigid heeft een gevlochten kruis van biezen of graan als symbool (4) en de knoop op 6 wordt ook wel Isis's knoop of Isisbloed

genoemd. De twee symbolen op 7 en 8 zijn die van de godin Tanit, dat vertaald kan worden als Ta-Nit – het Land van NIT, de gelijkenis met de Isis knoop is duidelijk.

² Een boek dat geen copyright meer heeft is "String figures; a study of cat's-cradle in many lands. With an ethnological introd. by Alfred C. Haddon - Jayne, Caroline (Furness) 1873-1909" <https://archive.org/details/stringfiguresstu00jaynuoft>

We vinden nog steeds sporen in beelden en associaties terug van het idee dat de schepping een weefsel is. In een oude associatie wordt de sterrenhemel gezien als een net dat over de aarde is gespannen, waarbij elke knoop een fonkelend licht is. We vinden dat idee bij sommige loges van de Vrijmetselaars terug in het net dat gedrapeerd is over de top van elke kabbalistische pilaar die bij de ingang van de zaal staan. En iets dergelijks vinden we terug op de Omphalos steen waar over een netwerk van strengen wol is gelegd. Volgens de archeologen symboliseert deze steen de navel van de wereld.

Ook in sprookjes en verhalen komt het thema van spinnen en weven steeds weer terug. Denk aan dat bitter-zoete gedicht van Tennyson dat een groot aantal kunstenaars³ van omstreeks 1900 zo heeft geïnspireerd: **The Lady of Shalott**. Hier een paar fragmenten uit de eerste versie:

*There she weaves by night and day,
A magic web with colours gay.*

Het breken van het web is haar noodlottig en in deze eerste versie van het gedicht krijgt de Vrouwe van Shalott het laatste woord in haar afscheidsbrief:

*'The web was woven curiously,
The charm is broken utterly,
Draw near and fear not,--this is I,
The Lady of Shalott.'*

Ook in het sprookje van *Vrouw Holle* komt de dood voor, weliswaar verhuld, want het mooie ijverige meisje duikt uit wanhoop in de put waar ook haar *spintol* in is gevallen, om tenslotte in de andere wereld bij Vrouw Holle een transformatie te ondergaan. Ook in *Repelsteeltje* is er een transformatie voor de *boerendochter*. Door grootspraak van haar vader ziet zij zich gedwongen om van stro goud te spinnen, maar tenslotte verandert zij in een *princes*.

Maar het mooiste wordt het magisch handwerk gedemonstreerd in het sprookje van Grimm "*De Wilde Zwanen*". De broers van Elisa zijn veranderd in zwanen en om ze weer in mensen te veranderen moet ze zes hemden maken. Daarvoor moet ze brandnetels met haar blote voeten tot vezels stampen, de vezels tot garen spinnen en dan tot neteldoek weven om er tenslotte zes hemden uit te naaien.

Neteldoek en later vlaslinnen is het materiaal waaruit "het hemd dat onkwetsbaar maakt" gemaakt moet worden. Dit "Nothemd" zoals het in Duitsland heet moet door een maagd geweven en op kerstavond gemaakt worden.

Weven (Tantra) is een magisch werk; de mannelijke schering wordt door de vrouwelijke inslag gekruist en zo ontstaat het/een Universum. Elke scheringdraad dat gespannen wordt, kan met intentie worden geladen en met elke inslag kan dat worden versterkt. En zo ontstaat een machtig weefsel, want het is de Magie die van een hemd een Nothemd maakt.

Weven is een analoge vorm van vlechten en ook bij vlechten van bijvoorbeeld een mand, vinden wij een schering - namelijk de bodem en de opstaande staken - waar de inslag door heen gevlochten wordt.

Ook deze techniek is te gebruiken voor magische doeleinden, speciale magische containers krijgen zo hun functie.

De meest eenvoudige vorm van "knopen-magie" is door heel veel mensen in het verleden als geheugensteun gebruikt, het is het leggen van *een knoop in je zakdoek*. Dat werd gedaan om iets niet te vergeten, en als je inderdaad bij het leggen van de knoop dacht aan wat je niet vergeten moest, dan kwam dat veel en veel later weer boven als je de knoop⁴ weer zag. Die knoop legt als het ware jouw "geheugeninhoud" vast.

Zo doen de drie knopen in het gordelkoord van de Franciscaner orde hen herinneren aan hun geloftes van zuiverheid, armoede en gehoorzaamheid.

3 En nog steeds inspireert, Zie bijvb. Loreena McKennitt - *The Lady Of Shalott* - www.youtube.com/watch?v=k0rVNQw1DQM

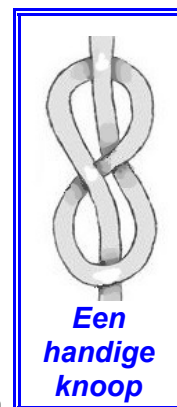
4 *De Inca's kenden een schriftsysteem de Quipu dat bestond uit koorden van verschillend materiaal waarin verschillende soorten knopen werden gelegd. Dit systeem kon zeer complexe informatie overbrengen*

Knopen-magie is ook wat een vader doet, die voor zijn pas geboren kind een "Ojo de Dios" weeft en elk jaar een aantal nieuwe toeren toevoegt tot het kind vijf is, hoe eenvoudig lijkt dat niet, maar de Huichol indianen die dit ritueel uitvoeren noemen het Sikuli "het vermogen om het onbekende te zien en te begrijpen". Hier kennen wij het slechts als een simpele decoratie overgewaaid uit Midden Amerika net zoiets als de "dromenvanger", die weer uit Noord Amerika komt. De boze dromen worden in het net gevangen, maar de goede dromen komen door het centrale gat van de "Dreamcatcher" tot de gebruiker.

Als kind werden mijn boze dromen door mijn moeder met zeven knopen aan de poot van het bed gebonden, en pas heel veel later begreep ik dat dit knopen-magie was en een geïmproviseerde versie van een traditionele liefdes tover.

Op Internet wordt meestal een variatie gevonden die bestaat uit het leggen van een oneven aantal knopen in een los koord en daarbij kan het volgende vers⁵ worden gezegd:

<i>By the knot of one</i>	<i>The spell has begun.</i>	
<i>By the knot of two</i>	<i>It will come true</i>	
<i>By the knot of three</i>	<i>So shall it be</i>	
<i>By the knot of four</i>	<i>It's empowered more.</i>	
<i>By the knot of five</i>	<i>The power thrives.</i>	
<i>By the knot of six</i>	<i>The spell I fix.</i>	
<i>By the knot of seven</i>	<i>It's powered by Heaven</i>	
<i>By the knot of eight</i>	<i>It is my fate.</i>	(- Guide the hand of fate)
<i>By the knot of nine</i>	<i>My desire is mine.</i>	

Ook tot de "internet conventie" betreft het aantal knopen alsmede de volgorde waarin ze gelegd moeten worden. Het aantal knopen varieert van drie tot negen, meestal wordt een oneven aantal gegeven. En ze kunnen in speciale volgorde worden gelegd, als volgt :

—2—8—4—6—1—7—5—9—3—

Maar afgezien van al die conventies er is geen enkele reden om niet zelf iets te bedenken.

Het Engels rijm dat bij elke knoop gezegd kan worden laat duidelijk zien dat de nadruk niet meer op de intentie zelf ligt, maar op het *bevestigen van het resultaat*. De intentie moet natuurlijk al voor het leggen van de knopen verinnerlijkt worden

Nadat alle knopen gelegd zijn moet de magie ook weer losgelaten worden, dat wil zeggen dat er niet meer over nagedacht moet worden. Het koord kan dan gedragen, bewaard of vernietigd worden afhankelijk van de magische intentie.

De knopen die gelegd worden kunnen variëren van eenvoudig tot zeer ingewikkeld, dit is ook afhankelijk van de concentratie die opgebracht moet en kan worden (en van de handigheid van de magiër). Later kunnen de knopen voor "extra zekerheid" met was, zegel lak of lijm worden gefixeerd.

Knopen-magie wordt niet tot de "hogere magie" gerekend, want hoe eenvoudig is het leggen van knopen niet? Het wordt tot de **Natuur(lijke) Magie** gerekend, de magie die thuishoort in Assiah. Maar deze vorm van magie vraagt net zoveel concentratie, visualisatie en intensiteit als gebruikelijk is voor "hogere" rituelen. Alleen in een hoge mate van emotionaliteit, bijvoorbeeld in woede of verliefdheid kunnen knopen zonder voorbereiding met de nodige concentratie worden gelegd. Als dat hoge emotie niveau er niet is, is voorbereidend werk aan te bevelen en dat kan dan ook bijzonder versterkend werken. Die voorbereiding kan bijvoorbeeld bestaan uit het maken van het koord - uit pure vezels zoals Elisa dat deed - of door het verwerken van bestaand dun touw of koord. Deze kunnen door vlechten, punniken of anderszins tot een dikker koord worden gemaakt. Dat geeft ook de gelegenheid om verschillende kleuren en/of materialen te gebruiken die bij de magische intentie passen.

Een andere vorm van knopen-magie ontstaat door op bepaalde punten in het te vlechten koord voorwerpen op te nemen, kralen, veren, takken of amuletten, als brandpunten van de intentie. In Amerika worden meestal veren gebruikt en heet een dergelijk koord een Heksenladder. Afgezien van de magische intentie heeft de heksenladder veel weg van een bidsnoer dat in heel veel religies simpelweg wordt gebruikt om het aantal gebeden te tellen. In de Rooms katholieke

5 De nederlandse vertaling is veel minder overtuigend

kerk kent men dit bidsnoer als de Rozenkrans, en hebben sommige kralen een andere betekenis dan de andere. Die kralen hebben een iets andere vorm of zijn geïsoleerd van de andere, zodat ze gedachteloos zonder te kijken door de handen gevonden kunnen worden.

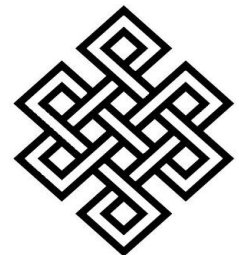
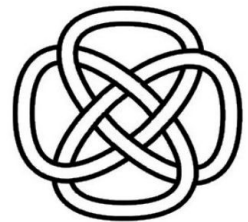
Een andere zeer eenvoudige vorm van knopen-magie is het *samenbinden*⁶ van twee of meer symbolische voorwerpen met speciaal koord en knopen. Denk bijvoorbeeld aan het huwelijk dat in het verleden voltrokken werd door tijdens het ritueel de handen van bruid en bruidegom aan elkaar te binden. In het Engels bestaat de uitdrukking *“tying the knot”* voor in het huwelijk treden.

Knopen-magie lijkt uitermate geschikt om te vangen - *knoop een net, vlecht een fuik!* - en te binden. Maar ook het omgekeerde, het *loslaten* en *ontbinden* is met deze magie te bereiken. Alleen is voor deze laatste vorm van magie zeer zeker voorwerk nodig. Stel dat je wil breken met een persoon waar je *“aan gehecht bent”*, dan is het noodzakelijk de redenen dat je wil breken eerst in knopen vast te leggen. Er zijn bijvoorbeeld drie redenen: *bot, kortzichtig en ook nog gierig*. Leg elke eigenschap vast in het koord door drie knopen te maken of beter door drie knopen *boven elkaar* te leggen. Denk bij het leggen van de knoop aan de voorvallen die je hebben gekwetst en ervaar nogmaals de emotie, pijn of woede bij dit gebeuren. Leg het koord voor een tijd weg en als de tijd gunstig is maak je de eerste of bovenste knoop los met de intentie los te komen van de emotionele band en druk. Voel je bevrijd na de laatste knoop. Tenslotte verbrand je het koord als totale ontbinding van de band.

Het vernietigen van het koord is overigens ook bij de *bindende* magie gebruikelijk om te voorkomen dat de binding weer teniet wordt gedaan door de knopen los te maken. Het koord kan dan worden verbrand, begraven, ergens in een boom opgehangen of in het water gegooid. Deze vier manieren om de betovering te sluiten corresponderen met de vier Elementen en kunnen afgestemd worden op de intentie. Let er op dat het wel zo goed is om milieu vriendelijk materiaal te gebruiken zodat het koord ook echt vergaat. En het is niet slim, als het om een delicate betovering, gaat het koord ergens toegankelijk op te hangen, als je tenminste niet wilt dat er een *“ontknoping”* volgt.

Bovendien is de aandacht die het koord krijgt ook nog eens contra-productief.

—oo0oo—

Knopen hebben in de loop van eeuwen ook symbool waarde gekregen. De betekenis van deze knopen verschilt echter van cultuur tot cultuur.

Bekend zijn de zogenaamde *“Celtische knopen”*, knopen zonder begin en zonder eind. Deze knopen worden daarom ook wel *“Eeuwige knopen”* genoemd en hebben een associatie met de tijd. Het meest bekend symbool voor Eeuwigheid is de Lemniscaat, ∞ de liggende acht.

De lemniscaat is eigenlijk een triviale knoop, het is een *“No-Knot”*, gewoon een cirkel met een draai. De eerste echte knoop is het *“drieblad”* of wel de *Drie-eenheid-knoop* welbekend als symbool van de drievoudige Godin en de Christelijke drievoudige God.

In de tekening hiernaast zien we naast het drieblad een viervoudige knoop en daaronder een van de acht geluk symbolen van het Tibetaanse Boeddhisme. De tekening linksonder is geen echte knoop, maar net als de lemniscaat een gevouwen cirkel. Deze *“knoop”* is rijk aan symboliek en staat onder ander voor de vier windrichtingen en de Elementen. Het wordt ook wel *“Shieldknot”* of *“schildknoop”* genoemd en is behalve een heraldische knoop ook een symbool voor bescherming.

De Celtische variant rechtsonder is een echte knoop en hier is die bescherming grafisch duidelijk zichtbaar in het grote afgebakende vierkant in het midden van vier naar binnen gerichte lussen.

Paul van Wierst

⁶ Een variatie hierop is de *“container magie”* = *heksenflessen*